

A vak festő élete

Muhi Sándor: Mezei József

Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 2015, 88 oldal, 2660 forint

FARKAS ZSUZSA

Egy elfeledett, 19. században élt festő életművéről megjelent könyvet kézbe venni nagy öröm. Az e századra irányuló kutatások igen szűk körűek, és a korhangulat miatt nehezen kerülnek önálló kötetként a nagyközönség elé. Most *Muhi Sándor* összegzésében olvashatunk *Mezei József* (1823–1882) életéről a Pallas-Akadémia Könyvkiadó jóvoltából a 2015-ben Csíkszeredán nyomtatott kötetben. Nagy Gyöngyvér, a

festő leszármazottja vall az előszóban arról, hogyan alakult az évek során a művek összegyűjtésének, az adatok összeállításának folyamata, míg végül az ő kérésére a tetemesre növekedett anyagot a szatmárnémeti műkritikus, tanár Muhi Sándor foglalta össze. Ő főleg az eddig alig ismert oltárképeiről gyűjtött össze ismeretlen tényeket: Szatmárnémetiben, Csomaközön, Nagybányán és Máramarosszigeten. Mezei szatmári tevékenységének egy-egy dokumentumát már részletekben dokumentálta könyvben, albumban és a honlapján is.

A művész életpályája mérnöki képzettséggel indult, majd a festéssel folytatódott, és hirtelen megszakadt, mert a művész teljesen megvakult. Autodidaktaként kezdte festészeti működését, majd a forradalom után, 1850-ben Marastoni Jakab pesti festőakadémiáján tanult fél évet. Rövid tanulmányi időszak ellenére kiállított a Műegyletben is nyolc képet 1852–1856 között. A fennmaradt, ma is tanulmányozható, kevés számú művét a kötetben a szerző részletesen elemzi. (A fotográfusi tevékenységéről szóló ellentmondásos véleményeket is összefoglalta, sajnálatos, hogy közli az én leveletem is, mely személyes hangon szól Nagy Gyöngyvérnek.) A festő-fényképészek csoportjának összeállításából

kihagytam Mezeit, mert úgy véltem nincs bizonyíték arra, hogy Orbán Balázzsal együtt 1863-ban, *A Székelyföld leírása* című kötet számára embereket fényképezett volna. Egyes kutatók néhány műtermi képet tulajdonítanak Mezeinek. Muhi e kötetben igen óvatosan „Mezei Józsefnek tulajdonított, de teljes biztonsággal nem azonosított műtermi felvételek, amelyeket Orbán Balázs hatkötetes munkájához készített (Állami levéltár, Marosvásárhely)” címmel közöl két férfiportrét. Megjegyzi, hogy egyetlen Mezei által készített fotót sem ismerünk. Nagyon szimpatikus álláspont a problémáktól való távolságtartás, bár szerinte nekünk nincs fogalmunk az akkori körülményekről. Így történt, hogy ez a nehéz kérdés végül teljesen nyitva maradt. A könyv nem említi, de a sajátos probléma (vagyis a Mezei Józsefnek tulajdonítható fényképek milyensége) megítélését még tovább nehezíti, hogy Mezey Lajos nagyváradi festőművész az 1860-as évektől kiváló fényképész lett. A két művész 1850-es évekbeli működésének rekonstruálásakor némi zavart okoz a névazonosság és műveik hasonlósága is.

Mezei József számára a sötét évek Muhi Sándor szerint 1863-tól következtek be, az év februárjában homályos látása ellenére még befejezte utolsó oltárképét. Ez időtől felesége ápolta, 1870-ben jelentek meg költeményei, az 1848-as események leírása 1880-ban a Vasárnapi Újságban folytatásokban jelent meg. Ezek a kiemelkedő események, de szerencsénkre Nagy Gyöngyvér rengeteg dokumentumot összegyűjtött. Listákat közöl az oltárképekről, a közgyűjteményekben található alkotásokról, az 1848-as forradalmárokról, az aukción felbukkant, magántulajdonban vagy ismeretlen helyen lévő munkákról, sőt összegyűjtötte a Pesti Műegylet kiállításán szereplő alkotásokat és a művész megsegítésére kisorsolt képeket is. Összesen több mint 100 művet azonosított, így sok szálát kell még kibogozni. Szinte törvényszerű a szép, színes kötet folytatása. Várjuk a konkrétumokat, mert a megértés igazsága a még fel nem tárt dokumentumok között rejtőzhet.

„Ide s tova tizenennyolc esztendeje lesz, hogy a végzet kicsavarta a kezemből az ecsetet, hogy lelkelemnek minden reményét összetörte. A sötét éjszaka, mely szememre borult: hosszú tizenennyolc év éjszaka máj. Életem semmivé lett; jelenem, jövőm nincs, lelkelem már csak a múltban él” – írta rezignáltan a művész visszaemlékezésében (Vasárnapi Újság, 1880, 198. oldal). A festők élete világtalanul, mint Markó Károlyé, igen drámai: Mezei esetében igen hosszú, keserves végzetet eredményezett.

